

על חלומות ואבנים

אלף שמיים עקב האר סולם אבן חלום

למנחה: הצעה לסבב פתיחה והיכרות – כל משתתף בוחר מילה אחת ומסביר לקבוצה מה משמעותה בעבורו היום.

הקדמה

אדם צריך חלום. עם צריך חלום.

איך מתמודדים עם האבנים שבדרך? איך מחברים שמים וארץ, חלום ומציאות, עבר הווה ועתיד?

בלימוד שלפנינו נקרא יחד שני סיפורים – סיפור חלום יעקב והסיפור הסמוך אליו – האבן שעל פי הבאר. ננסה למצוא יחד מכוח הסיפור ומתוכנו מחשבות ותובנות.

יעקב יוצא לדרכו מתוך בדידות קשה. איש נמלט מפחד אחיו המבקש להורגו. הפסוקים מיטיבים להעביר לנו את חוויית הבדידות. המסע שאליו יעקב יוצא כעת יעקב יסתיים בשיבה שלו הביתה עם משפחתו הגדולה. הסיפור שפותח ביעקב הבודד מסתיים בתחילתה של אומה.

חלק ראשון

הרגעים הראשונים שמבשרים את התהוות האומה מתרחשים בסיפורנו, והם כרוכים בחלום.

וַיֵּצֵא יַעֲקֹב מִבְּאֵר שִׁבְעֵה וַיֵּלֶךְ חֲרָנָה. וַיִּפְגַּע בְּמָקוֹם וַיֵּלֶן שָׁם כִּי בָא הַשָּׁמַשׁ וַיִּקַּח מֵאֲבָנֵי הַמָּקוֹם וַיִּשֹׂם מִרְאשׁוֹתָיו וַיִּשְׁכַּב בְּמָקוֹם הַהוּא. וַיַּחְלֵם וְהִנֵּה סֹלֶם מֵצַב אֲרָצָה וְרֹאשׁוֹ מִגִּיעַ הַשָּׁמַיְמָה וְהִנֵּה מְלֹאכֵי אֱלֹהִים עֹלִים וְיֹרְדִים בוֹ. וְהִנֵּה יְהוָה נֹצֵב עָלָיו וַיֹּאמֶר אֲנִי ה' אֱלֹהֵי אֲבֹתֶיךָ וְאַלֵּהֵי יִצְחָק הָאָרֶץ אֲשֶׁר אֲתָה שֹׁכֵב עָלֶיהָ לְךָ אֲתַנְנֶנָּה וְלִזְרַעָהּ. וְהִנֵּה זֶרְעָה לְעַפְרַיִם הָאָרֶץ וּפְרִצְתָּ יָמָה וְקָדְמָה וְצִפְנָה וְנִגְבְּהָ וְנִבְרַכְוּ בָּךְ כָּל מְשִׁפְחֹת הָאָדָמָה וּבְזֶרְעָהּ. וְהִנֵּה אֲנִי עִמָּךְ וְשִׁמְרְתִּיךָ כָּל אֲשֶׁר תֵּלֵךְ וְהִשְׁבַּתִּיךָ אֶל הָאָדָמָה הַזֹּאת כִּי לֹא אֶעֱזָבְךָ עַד אֲשֶׁר אִם עָשִׂיתִי אֶת אֲשֶׁר דִּבַּרְתִּי לְךָ.

בראשית פרק כח, י-טו

- חשבו על הרגע הזה – איש בודד, נרדף על ידי אחיו. חולם חלום. שימו את עצמכם במקומו של יעקב – מה עושה לכם החלום?
- עקבו אחר המופעים של האבן בסיפור. חשבו על האבן. מה מייצגת אבן בעולם הדימויים שלנו? מדוע האבן הופכת להיות כל כך מרכזית בעיני יעקב?
- מוזמנים לקרוא את שירה של לאה גולדברג שמתבונן במשמעות מסוימת של האבן.

הנחל שר לאבן / לאה גולדברג

וַאֲדַע כִּי נִגְעַתִּי בְּלֵב נֶאֱלָם:
אֲנִי הַמְּשׁוֹרָר וְהִיא – הָעוֹלָם.

אֶת הָאֲבֹן נִשְׁקַתִּי בְּצִנַּת חֲלוֹמָה,
כִּי אֲנִי הַמְּזִמּוֹר וְהִיא הַדְּמָמָה,
הִיא הַחִידָה וְאֲנִי הַחֵד,
כִּי שְׁנִינּו קָרְצָנוּ מִנְּצַח אֶחָד.

אֶת הָאֲבֹן נִשְׁקַתִּי, אֶת בְּשֶׁרֶה הַבּוֹדֵד.
הִיא שְׁבוּעַת אֲמוּנִים וְאֲנִי הַבּוֹגֵד,
אֲנִי הַחוֹלֵף וְהִיא הַקָּיָם,
הִיא סוּדוֹת הַבְּרִיאָה וְאֲנִי – גְלוּיָם.

על חלומות ואבנים

חלק 2

מיד לאחר סיפור החלום יעקב יוצא לדרכו. התחנה הבאה בדרכו, היא הבאר:

וַיֵּשָׂא יַעֲקֹב רַגְלָיו וַיִּלֶּךְ אַרְצָה בְּנֵי קְדָם. וַיֵּרָא וְהִנֵּה בְּאֵר בְּשׂוּדָה וְהִנֵּה שָׁם שְׁלֹשָׁה עֲדָרֵי צֹאן רֹבְצִים עָלֶיהָ כִּי מִן הַבְּאֵר הַהוּא יִשְׁקוּ הָעֲדָרִים וְהָאֶבֶן גְּדֹלָה עַל פִּי הַבְּאֵר. וְנֹאֲסָפוּ שָׁמָּה כָּל הָעֲדָרִים וַיִּגְלְלוּ אֶת הָאֶבֶן מֵעַל פִּי הַבְּאֵר וְהִשְׁקוּ אֶת הַצֹּאן וְהִשְׁיִבוּ אֶת הָאֶבֶן עַל פִּי הַבְּאֵר לְמַקְוָה. וַיֹּאמֶר לָהֶם יַעֲקֹב אַחֵי מַאֵין אַתֶּם וַיֹּאמְרוּ מִחֶרֶן אָנַחְנוּ. וַיֹּאמֶר לָהֶם הִידְעַתֶּם אֶת לֶבֶן בֶּן נַחוּר וַיֹּאמְרוּ יָדְעֵנוּ. וַיֹּאמֶר לָהֶם הַשְּׁלוֹם לוֹ וַיֹּאמְרוּ שְׁלוֹם וְהִנֵּה רָחֵל בְּתוּ בְּאֵה עִם הַצֹּאן. וַיֹּאמֶר הֵן עוֹד הַיּוֹם גְּדוֹל לֹא עֵת הָאֶסֶף הַמְּקַנֶּה הַשְּׁקוּ הַצֹּאן וּלְכוּ רְעוּ. וַיֹּאמְרוּ לֹא נוּכַל עַד אֲשֶׁר יֹאסְפוּ כָּל הָעֲדָרִים וַיִּגְלְלוּ אֶת הָאֶבֶן מֵעַל פִּי הַבְּאֵר וְהִשְׁקִינוּ הַצֹּאן. עוֹדְנוּ מְדַבְּרִים עִמָּם וְרָחֵל בְּאֵה עִם הַצֹּאן אֲשֶׁר לְאֵבִיהָ כִּי רְעָה הוּא. וַיְהִי כְּאֲשֶׁר רָאָה יַעֲקֹב אֶת רָחֵל בֵּת לֶבֶן אַחֵי אָמוֹ וְאֶת צֹאן לֶבֶן אַחֵי אָמוֹ וַיִּגַּשׁ יַעֲקֹב וַיִּגְּלַל אֶת הָאֶבֶן מֵעַל פִּי הַבְּאֵר וַיִּשְׁקֵן אֶת צֹאן לֶבֶן אַחֵי אָמוֹ.

בראשית פרק כט, א-י

הסיפור פותח בתיאור מפורט של באר ועליה אבן. אנחנו, שקראנו את הסיפור הקודם, יודעים שהאבן נושאת איתה משמעות.

- הבה נתבונן באבן שעל הבאר. מה תפקידה בתוך הסיפור?
- מה קורה ליעקב כשהוא גולל את האבן, איזו תחושה הוא חווה?
- מה הקשר בין האבנים בשני הסיפורים?

בסיפור הראשון – סולם מוצב ארצה וראשו מגיע השמימה. בסיפור השני – יעקב מסיר את האבן ומתגלה הבאר העמוקה.

- מה משותף לשני הסיפורים ומה ההבדל ביניהם?
- איזו משמעות יכולה להיות לסיפורים הללו ביחס לאנשים פרטיים, וביחס אליכם? איזו משמעות יש לסיפורים הללו כסיפור ההתהוות של העם?

היינו כחוזרים אל חלום / אמיר גלבע

היינו כחוזרים אל חלום.
קושרי נתוקים אל שלום.
שוב עליה זוהר על גגות ירושלים
שקמש צעיר.
ואם ער ואם חולם
סלם נצב, בו לעלות
חתר עם שלום.

קרדיטים לקטעי השירה:

לאה גולדברג, "הנחל שר לאבן", בתוך: 'שירים', ספרית פועלים, 1973, כרך ב.

© כל הזכויות שמורות להוצאת הקיבוץ המאוחד.

אמיר גלבע, "היינו כחוזרים", בתוך: 'שירים בבקר בבקר', הוצאת הקיבוץ המאוחד, 1953.